Περιεχόμενα

Πρόλογος

Διδάσκω το μάθημα «Πολιτικές και διαχείριση ασφάλειας» στους φοιτητές του πέμπτου εξαμήνου σπουδών του Τμήματος Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιώς εδώ και οκτώ χρόνια. Αποφάσισα, ομολογουμένως με καθυστέρηση, να γράψω το βιβλίο αυτό αφενός –και κυρίως– για να υποστηρίξω τη διδασκαλία αυτού του μαθήματος και αφετέρου επειδή η υπάρχουσα ελληνική βιβλιογραφία σε θέματα ασφάλειας πληροφοριών αναφέρεται αποκλειστικά σε τεχνικά θέματα. Όμως, σύμφωνα και με τη φράση του Bruce Schneier που έβαλα ως προμετωπίδα, η ασφάλεια πληροφοριών δεν είναι τεχνικό θέμα. Θεώρησα λοιπόν χρήσιμο να αναδείξω τις μη τεχνικές διαστάσεις της.

Το βιβλίο είναι δομημένο σε εννέα κεφάλαια. Το πρώτο, όπως συμβαίνει με σχεδόν κάθε βιβλίο που προορίζεται για να υποστηρίξει την εκπαιδευτική διαδικασία, είναι εισαγωγικό. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στο βασικό θέμα του βιβλίου: στα Συστήματα Διαχείρισης της Ασφάλειας Πληροφοριών. Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε ένα κεντρικό μέρος της όλης διεργασίας διαχείρισης της ασφάλειας πληροφοριών, την ανάλυση και διαχείριση κινδύνων. Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στο πώς οργανώνεται το πλαίσιο της ασφάλειας πληροφοριών μέσα σε έναν οργανισμό. Στο σημείο αυτό αλλάζουμε λίγο σκοπιά· από εκεί που συζητούσαμε πώς προληπτικά θα μπορέσουμε να προστατεύσουμε τις πληροφορίες, θεωρούμε πλέον ότι οι προσπάθειές μας κάπως αστόχησαν και, επομένως, στόχος μας πλέον είναι να ελαχιστοποιήσουμε τις επιπτώσεις της αστοχίας. Έτσι, στο πέμπτο κεφάλαιο συζητάμε θέματα επιχειρησιακής συνέχειας, στο έκτο τη διαχείριση περιστατικών ασφάλειας και στο έβδομο τους τρόπους ανάκαμψης από καταστροφή. Στο

όγδοο κεφάλαιο ασχολούμαστε με το πώς μπορούμε να μετρήσουμε την ασφάλεια και, τέλος, στο ένατο κεφάλαιο πώς γίνεται ο έλεγχος και η πιστοποίηση ενός Συστήματος Διαχείρισης της Ασφάλειας Πληροφοριών.

Το αντικείμενο της Διαχείρισης Ασφάλειας Πληροφοριών δεν εξαντλείται με τα παραπάνω. Άφησα έξω από τη συζήτηση θέματα που σχετίζονται με τη νομοθεσία, με τα οικονομικά της ασφάλειας και με τη διακυβέρνηση της ασφάλειας. Ο βασικός λόγος αυτής της επιλογής πρέπει να αναζητηθεί στον κύριο στόχο αυτού του βιβλίου, που είναι να υποστηρίξει την εκπαιδευτική διαδικασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, στο αντικείμενο της ασφάλειας πληροφοριών. Το αντικείμενο αυτό εμπεριέχεται στα προγράμματα σπουδών σχεδόν όλων των τμημάτων πανεπιστημίων και ΤΕΙ που θεραπεύουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, την επιστήμη της πληροφορικής. Το πρόβλημα είναι ότι ελάχιστα από τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών εκθέτουν τους φοιτητές σε μη τεχνικά θέματα που άπτονται του πεδίου των επιστημών διοίκησης. Έτσι, λίγοι φοιτητές –και μελλοντικοί μηχανικοί ή επιστήμονες πληροφορικής– έχουν την ευκαιρία να αντιληφθούν τη στενή σχέση που (πρέπει να) υπάρχει μεταξύ τεχνολογίας και διοίκησης. Οι περισσότεροι, αν και μπορεί να είναι εξαιρετικά καταρτισμένοι σε τεχνικά θέματα, αποφεύγουν την ενασχόληση με αντικείμενα διοίκησης, που τα θεωρούν συνήθως «θεωρητικά» και, ως εκ τούτου, βαρετά και ενδεχομένως λιγότερο χρήσιμα. Το περιεχόμενο του βιβλίου αυτού έχει ήδη αρκετή απόσταση από την τεχνολογία· φανταστείτε να συμπεριλάμβανα και νομικά, οικονομικά και αμιγώς διοικητικά θέματα, όπως αυτά που συνειδητά παρέλειψα! Υπάρχει βέβαια και ένας δεύτερος λόγος: η διάρκεια του διδακτικού εξαμήνου. Εξηγούμαι: Τα συγκεκριμένα περιεχόμενα είναι δυνατόν (αν και δύσκολο) να καλυφθούν διδακτικά σε δεκατρείς τρίωρες εβδομαδιαίες διαλέξεις, όσο δηλαδή, θεωρητικά τουλάχιστον, διαρκεί ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο στα ελληνικά ΑΕΙ.

Πριν σας παραδώσω το κείμενο, θέλω να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέβαλαν στην προσπάθειά μου αυτή. Είναι δύσκολο να τους αναφέρω όλους ονομαστικά, γιατί η συγγραφή ενός βιβλίου έρχεται ως αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης διαδικασίας διαμόρφωσης της γνώσης μου, της σκέψης μου αλλά και της γενικότερης προσωπικότητάς μου, διαδικασίας στην οποία έχουν συντελέσει –άλλος πολύ, άλλος λιγότερο– πάρα πολλοί: δάσκαλοί μου, συνάδελφοί μου και μαθητές μου. Τους ευχαριστώ, λοιπόν, όλους αυτούς. Ιδιαίτερες ευχαριστίες όμως οφείλω να απευθύνω στη συ-

νεργάτιδα και μαθήτριά μου, υποψήφια διδάκτορα του Τμήματος Ψηφιακών Συστημάτων, Ελένη Δάρρα, που ανέλαβε να μετατρέψει τις μουτζούρες που της έδωσα σε σχήματα για το βιβλίο. Τη γυναίκα μου, που ανέχεται τη μακρόχρονη ενασχόλησή μου με την επιστήμη σε βάρος του χρόνου που αφιερώνω σ' εκείνη και στα παιδιά μας, την ευχαριστώ κάθε μέρα –κι ας μην το ξέρει. Τον καλό μου φίλο και συνάδελφο Στέφανο Γκρίτζαλη, Καθηγητή και επί του παρόντος Πρύτανη του Πανεπιστημίου Αιγαίου, τον ευχαριστώ για τον εντοπισμό και διάθεση σε μένα βιβλιογραφίας απαραίτητης για την ολοκλήρωση του βιβλίου.

Με την ελπίδα ότι θα θελήσετε να μου γνωστοποιήσετε την όποια κριτική σας –θετική ή αρνητική, δεν έχει σημασία, αρκεί να είναι καλόπιστη– εύχομαι να κατάφερα να προσφέρω κάτι χρήσιμο στους φοιτητές μου και στους συναδέλφους μου.

Σωκράτης Κ. Κάτσικας
Αθήνα, Σεπτέμβρης 2014